

Руснак Дмитро Іванович,
ад'юнкт докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

РЕТРОСПЕКТИВА ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ У ХХ СТОЛІТТІ

Анотація. Розглядаються історичні аспекти протидії торгівлі людьми у минулому столітті та передумови криміналізації цього злочину в Україні, що призвело до утворення та поступового становлення правових засад роботи правоохоронних та інших державних органів із цим злом.

Ключові слова: експлуатація людини, міжнародне співробітництво, примусова праця, проституція, торгівля людьми.

Summary. We examine the historical aspects of countering human trafficking in the last century and the prerequisites for criminalization of this crime in Ukraine. This led to gradual establishment of the legal basis for the work of law enforcement and other state bodies against this evil.

Keywords: human exploitation, international cooperation, forced labor, prostitution, human trafficking.

В Україні людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю (стаття 3 Конституції України). Проте, на жаль, у нас проблема захисту прав і свобод від широкого спектру протиправних погань залишається вкрай болючою. До найбільш ганебних протиправних діянь, які мають довге історичне коріння, але і сьогодні продовжують руйнувати долі мільйонів людей по всьому світу можна переконливо відносити торгівлю людьми, яка ще з давнини проявляється у різних формах, однак також набуває і певних сучасних ознак. Розглянемо історичні аспекти протидії торгівлі людьми у минулому столітті та передумови криміналізації цього злочину в Україні.

За ініціативою Уряду Франції в Парижі та сприяння сенатора Р. Беранже, у липні 1902 року було скликано Міжнародну конференцію, у роботі якої взяли участь представники 16 держав. Прийнято спільне рішення, що кожна держава зобов'язувалась утворити центральний орган для збору та систематизації усіх повідомлень про факти схилення дівчат і жінок на шлях розпусти, а також вжити необхідних заходів для встановлення осіб, які займаються торгівлею жінками. У Парижі у жовтні 1906 року відбувся черговий Конгрес по боротьбі з торгівлею жінками, у якому прийняли участь 24 національні комітети і 18 урядових делегацій. Учасниками Конгресу прийняті рішення про посилення діяльності національних комітетів, про необхідність спостереження на станціях та в потягах, про нагляд за артистичними агентствами, під виглядом яких відбувалося вербування

жінок для проституції [1, с. 32-33]. Наступний Конгрес пройшов у 1910 році в Мадриді. Під час його проведення було продовжено розробку законів, які надавали можливість переслідувати торгівців людьми. Подібні правові норми знайшли своє відображення у кримінальному законодавстві різних країн. У Великобританії взагалі закон дозволяв поліцейським заарештовувати торговця з його можливою жертвою, навіть ще до отримання офіційного наказу про арешт.

У Лондоні в 1913 році відбувся П'ятий міжнародний конгрес, який власне і став останнім. Під час його проведення було розглянуто комплекс актуальних проблем, зокрема: питання про театральні агентства та заходи захисту неповнолітніх, які виступають в театрах, цирках, на концертах тощо; питання зв'язку між трактирними закладами з жіночим прислужуванням та торгівлею жінками; питання боротьби з торгівлею дітьми з метою розпустити [2, с. 7]. Наступний Конгрес планувався у 1916 році в Росії, але з початком у 1914 році Першої світової війни, увага світового співтовариства була прикута до інших справ з цілком зрозумілих причин.

Незважаючи на вимушену паузу у правотворчому процесі минулого зауважимо, що проблема торгівлі людьми не залишилась довго поза увагою і вже 10 вересня 1919 року приймається Сен-Жерменський документ, яким передбачалось, що його сторони повинні докласти всіх зусиль для повного знищення рабства і работоргівлі. Згідно із ним такі країни, як Бельгія, Великобританія, Італія, Португалія, США, Франція та Японія зобов'язувались вжити цілеспрямованих заходів з метою повного викорінення рабства як на суші, так і на морі.

Варто окремо сказати про утворення Лігою Націй Тимчасової комісії з проблем протидії торгівлі людьми, учасником якої, серед інших, був СРСР. Тимчасовою комісією було підготовлено проект Конвенції про рабство, що була підписана 25 вересня 1926 року 38 державами. УРСР також приєдналась до неї як окремий суб'єкт 29 серпня 1956 року. Саме у цьому міжнародно-правовому акті надавалось визначення таким поняттям, як «рабство» та «работоргівля». Необхідно зазначити, що в ті часи не лише Ліга Націй приділяла увагу протидії різним проявам торгівлі людьми. Крім сексуальної експлуатації, потрібно було вживати системних заходів щодо боротьби із трудовою експлуатацією. Тут визначальна роль відводиться Міжнародній організації праці, яка діє і сьогодні. Так, саме цією організацією 28 червня 1926 року приймається Конвенція про примусову або обов'язкову працю У цій Конвенції визначався термін «примусова або обов'язкова праця».

У Женеві 11 жовтня 1933 року приймається Міжнародна конвенція про боротьбу з торгівлею повнолітніми жінками. Згідно з цією Конвенцією, Сторони повинні підтримувати між собою постійний зв'язок щодо будь-якої особи, що вчинила або намагалася вчинити такий злочин. Вони зобов'язалися надавати одна одній інформацію стосовно засуджених, зокрема про громадянський стан, опис особи, відбитки пальців, фотографію, поліцейське досьє, методи роботи певної особи тощо. Такі документи та інша інформація повинні надсилатися безпосередньо та без затримок відповідним органам держав, які є її учасниками [1, с. 37].

Слід погодитись з О. М. Ємцем, який вказує на те, що після Другої світової війни протидія торгівлі людьми у транснаціональному вимірі проводиться, в першу чергу, під егідою Організації Об'єднаних Націй. Також до цього процесу долучаються й інші міжнародні організації, зокрема Міжнародна організація з міграції, Міжнародна організація праці, Рада Європи, Організація з безпеки і співробітництва в Європі, Організація за демократію та економічний розвиток – ГУАМ, учасником яких є Україна, а також Співдружність Незалежних держав, засновником якої є наша держава, та Південно-Східна Європейська ініціатива (SECI), де ми маємо статус спостерігача [3, с. 28].

В незалежній Україні, із руйнуванням адміністративно-командної системи тоталітарної країни, різко загострюється соціально-економічна ситуація, суттєво зменшується вплив різних державних інституцій, відбуваються кардинальні зміни у поглядах людей, а також, на жаль, зменшується вплив суспільної моралі. Секс-індустрія в Україні набуває все більших масштабів. У зв'язку із політичною й економічною нестабільністю, а також через різні негарязди тисячі та навіть мільйони наших співвітчизників подаються до інших країн на заробітки та в пошуках кращої долі. Ще болючим питанням стало неконтрольоване та часто протиправне усиновлення українських дітей-сиріт, за долею яких прослідкувати не було можливості. Все це обумовило проведення в Україні у 1994-1998 роках вивчення проблеми торгівлі людьми. Для розслідування таких випадків Верховною Радою України утворено спеціальну слідчу комісію. Пізніше, за ініціативою групи народних депутатів, було накладено мораторій на усиновлення, а також прийняті деякі законодавчі зміни. Так, у 1998 році торгівля людьми була в Україні криміналізована шляхом доповнення тодішнього Кримінального кодексу новою статтею 124-1, яка називалась «торгівля людьми». З історичної точки зору, це, безумовно, мало позитивне значення. Таким чином в Україні з'являється можливість кримінально-правової протидії різним формам

торгівлі людьми. Відтепер винних у вчиненні даного злочину слід притягувати до кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Святун О. В. Європейські механізми боротьби із торгівлею людьми : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Київ, 2005. 18 с.
2. Дерюжинский В. Пятый международный конгресс по борьбе с торгов женщинами. СПб, 1914. 13 с.
3. Ємець О. М. Протидія оперативними підрозділами МВС України торгівлі людьми, вчиненої організованою групою : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2011. 284 с.

Шопіна Юлія Олегівна,

аспірант докторантури та ад'юнктури
Національної академії внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗМЕЖУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, УЧИНЕНИХ МЕДИЧНИМ АБО ФАРМАЦЕВТИЧНИМ ПРАЦІВНИКОМ ЯК СПЕЦІАЛЬНИМ СУБ'ЄКТОМ ЗЛОЧИНУ

Анотація. У статті проаналізовано склади злочинів, передбачених ст. 130, 131, 140 Кримінального кодексу України. Авторкою доведено, що у складах злочинів, передбачених ст. 131 та 140 Кримінального кодексу України, збігаються усі ознаки об'єкта, суб'єкта та суб'єктивної сторони, а також обстановка вчинення злочину. Аргументовано, що ознаки діяння складу злочину, передбаченого ст. 140 Кримінального кодексу України, є ширшими, ніж у складу злочину, передбаченого ст. 131 Кримінального кодексу України, тому норми, передбачені ст. 131 і 140 Кримінального кодексу України, будуть перебувати у конкуренції загальної і спеціальної норми.

Ключові слова: склад злочину, об'єкт, суб'єкт, суб'єктивна сторона, обстановка вчинення злочину, конкуренція норм.

Summary. The article analyzes the elements of the crimes provided under Art. 130, 131, 140 of the Criminal Code of Ukraine. The author proves convergence all signs of object, subject and subjective side, and also crime scene in the elements of the crimes provided under Art. 131 and 140 of the Criminal Code of Ukraine. It is argued that the signs of an act of the elements of the crime provided under Art. 140 of the Criminal code of Ukraine are wider, than the elements of the crime provided by Art. 131 of the Criminal code of Ukraine, therefore the norms provided by Art. 131 and 140 of the Criminal code of Ukraine, will be in competition of the general and special norms.